

THE FANTASTIC UNIVERSE AND LANGUAGE OF THE "LORD OF THE RINGS" SERIES

Oana BĂDĂLUȚĂ
University of Bucharest

Abstract: In the project entitled „Universe and fantastic language of Lord of the Rings” I have defined and analyzed in a case study, the fantastic elements crossing the Ring trilogy, „The Fellowship of the ring” (2001), „The two towers” (2002), „Return of the King” (2003), with focus on the world which reflects fantastic indices and the reflected world: universe (fantastic), characters or beings (fantastic), objects or attributes (fantastic), actions (of fantastic nature), objects - symbol, key characters (belonging to the realm of the fantastic), mirror worlds, the principle of reflection, analysis of words or fragments which focus and outline a fantastic language and conclusions from the two worlds, one that reflects and the world of reflected (world of the above vs world of „underground”, the world of ease and relaxed, the Shire (County), in constant harmony with oneself and with others vs the world of turmoil, eager for influence and forestall on other territories, the land of nowhere, the land of orca, Mordor, by Sauron's dominance). The two worlds, like their characters, are very different and do not have a common ideal, its characteristics being opposite: tranquility vs fussiness, terror, fear, insanity; balance vs chaos, randomness, imbalance; good vs evil, cruelty, selfishness; light vs tarnish, breaking, shutdown, and so forth. The objective of this study is, by outlining the elements of fantastic nature, to focus on the parallelism of these two universal principles, two limits, up vs down, two possibilities, two powers Frodo vs Sauron.

Keywords: ring, sovereignty, travel, parallelism, fantastic

Triada fenomenului Inelului: „Frăția Inelului”(2001), „Cele două turnuri”(2002), „Întoarcerea Regelui”(2003), operă scrisă de John Ronald Reuel Tolkien [prelungire a volumului „Hobbitul: O călătorie neașteptată” (2012) , prima parte din seria celor trei care au urmat, „Dezolarea lui Smaug” (2013), „Bătălia Celor Cinci Oștiri” (2014)] nu poate rezona decât prin intermediul fantasticului, acesta fiind motivul central al studiului întreprins. Cele două lumi, duale, dar incompatibile, denumite prin conceptul „lumii în oglindă”, întăresc această idee. Criteriul fantastic rămâne deci singurul postulat pentru a demonstra conceptul „lumii în oglindă”.

„Lord of the Rings”, argumente necesare justificării conceptului „lumii în oglindă”, o incursiune fantastică (studiu de caz asupra trilogiei)

În trilogie, universul (lumea) „Lord of the Rings” este prezentat/ă ca făcând parte sau fiind parte din istoria Inelului. Povestea se deschide printr-un ancadrament, segmentat în trei părți (o trilogie), din care lipsește ultima parte; aceste goluri, părți lipsă, sunt tocmai cele care asigură fluxul poveștii, narativitatea: „Lumea s-a schimbat. O simt în tremurul apei. În freamătul pământului...În miresmele aduse de vânt. Multe din cele ce au fost odinioară s-au pierdut. Căci nimeni nu-și mai amintește azi de ele.”, ce degajă mister și o anumită așteptare: „O simt în tremurul apei. În freamătul pământului. În miresmele aduse de vânt.” Incipitul trilogiei prezintă un freamăt universal, instalat pe două nivele, cosmic (vânt) și terestru (apă, pământ). Pentru ca triada să fie completă, intervine al treilea strat, subterestru (focul), care nu împărtășește nimic, deocamdată; nu este o omisiune întâmplătoare, conservă misterul și pregătește elementul-cheie al poveștii, care va fi asamblat în străfundurile „Muntelui de Foc”.

Inelul. Omisiunea anunță un dezechilibru major, o lipsă din plenitudinea existenței *Pământului-de-Mijloc*. Cadrul vieții se restrânge, căci răul (re)vine din foc și în foc necesită a fi distrus. Ancadramentul plasează povestea la un nivel supralumesc, fantastic și totodată face legătura cu trecutul, prin axa prezentului (prezent→trecut, trecut→prezent), care direcționează ecuația spre necunoscut, spre întuneric „căci nimeni nu-și mai amintește azi de ele.” Observăm o serie de termeni antonimici: multe vs. nimeni, au fost vs. s-au pierdut/nu-și amintește, odinioară vs. azi. Ancadramentul face apel la memorie, prin aducere-aminte, intervine o ruptură în contextul ideilor. Motivul rupturii poate fi dedus din intriga acțiunii, încropată într-o istorisire: Partea I, Expozițiunea: „Totul a început cu făurirea Marilor Inele. Trei le-au fost date elfilor...Nemuritorilor elfi, cele mai înțelepte și mai frumoase dintre făpturi. Șapte, seniorilor gnomilor, meșteri în sfredelitul munților și iscușiți făurari. Iar alte nouă inele le-au fost dăruite oamenilor care, mai presus de orice, își doreau putere.” Partea I, Intriga: „În aceste Inele fuseseră ferecate puterea și dorința de a stăpâni celelalte seminții. Dar toți au fost înșelați, căci a mai fost făurit un Inel.”(se atrage atenția asupra conștiinței existenței răului în orice principiu universal, „dar”, „toți”, „au fost” „înșelați”, „căci”, „a mai fost”, „făurit”, „un Inel”, „în mare taină”. Din ansamblul formelor de rău, făurirea Inelului Suprem se încadrează atât răului moral (cauzat de liberul arbitru), cât și răului gratuit sau celui atroce (care funcționează numai în perimetrul celor ce nu cred în celălalt principiu, celor ce sunt separați de acesta, ateii sau malefici). Partea I, Desfășurarea acțiunii: „În Ținutul Mordor, în străfundurile Muntelui de Foc, Sauron, Seniorul Întunericului, a făurit în mare taină Inelul Suprem, care să le stăpânească pe toate celelalte. În acest Inel și-a pus toată cruzimea, ura și dorința de a supune tot ce e viu. Un Inel care să le stăpânească pe toate celelalte. Unul câte unul, Ținuturile Libere ale Pământului-de-Mijloc au căzut pradă puterii Inelului. Dar câteva i-au rezistat. O ultimă alianță a oamenilor și a elfilor s-a împotrivit oștirilor din Mordor și s-a luptat pentru libertatea Pământului-de-Mijloc. Victoria era aproape. Dar nimeni nu se putea împotrivi puterii Inelului.” Partea I, Punctul culminant: „În acel moment, când speranța părea să fi murit pe veci, Isildur, fiul regelui, a ridicat sabia tatălui său...” Partea I, Deznodământul: „Sauron, dușmanul Oamenilor Liberi din Pământul-de-Mijloc a fost înfrânt. Inelul a ajuns la Isildur, care a avut atunci șansa de a distruge răul pe vecie.” Partea a II-a, Intriga: „Dar inimile oamenilor sunt o pradă ușoară. Iar Inelul Puterii are o voință a lui. Pe Isildur l-a trădat și i-a adus pieirea. Iar lucruri ce n-ar fi trebuit în veci uitare s-au pierdut în neant. Istoria a devenit legendă...Legenda s-a transformat în mit...Și, timp de 2500 de ani, Inelul a dispărut dintre cele știute.” Partea a II-a, Desfășurarea acțiunii: „Până când șansa i-a surâs din nou. Și Inelul a demenit un alt purtător. Inelul a ajuns la o ființă numită Gollum, care l-a dus în adâncurile Munților Păcloși. Și acolo l-a mistuit Inelul. Datorită Inelului, Gollum a avut parte de o viață nefirească de lungă. Timp de 500 de ani Inelul i-a înveninat mintea. Și, în tenebrele grotei lui Gollum, a așteptat...” Partea a II-a, Punctul culminant: „Întunericul s-a furișat iarăși peste păduri. A crescut zvonul despre Umbra de la Răsărit și șoapte înfiorate despre o teamă fără de nume...Iar Inelul Puterii a înțeles atunci că vremea lui sosise din nou.” Partea a II-a, Deznodământul: „Așa că l-a părăsit pe Gollum.” Partea a III-a, Intriga: „Dar s-a întâmplat ceva atunci ce Inelul nu plănuse. A fost găsit de cea de pe urmă ființă imaginabilă. De un hobbit. Bilbo Baggins, din Comitat.” Partea a III-a, Desfășurarea acțiunii: „Va veni în curând ziua în care soarta tuturor va sta în mâinile hobbitilor.”

Universul „Lord of the Rings”, lume în oglindă. Limbajul „Lord of the Rings”, metalimbaj.

Universul trilogiei „Lord of the Rings” este diferit lumii noastre, necunoscut vs cunoscut, personajele și acțiunile lor se potrivesc eroilor de basm, iar limbajul pe care îl folosesc este unul metaforizat, liric, cu ușoare accente nostalgice, cu aduceri aminte, încriptat; cuvintele rostite de personaje sunt (în)semne izvorâte din alte lumi, limbajul este neobișnuit,

anumite expresii sau sintagme au forme inversate [expresia „Ghicitori în întuneric”, abia perceptibil rostită de către Gandalf, este una metaforică, se traduce prin a căuta, a afla care este adevărul și instaurează la nivel textual o senzație de așteptare, de frământare interioară, ce aparține registrului fantastic („ghicitori” = întrebări, termeni retorici, retorisme; „în întuneric” = în neștiință, acolo unde nu s-a făcut lumină, nu s-a aflat adevărul)]; închinări, incantații, prin cânt, către personaje fabuloase (conținutul acestora nu poate fi reprodus în cuvinte, limbajul este străin) Aragorn, către Doamna din Luthien (elf-fecioara, care și-a oferit dragostea lui Beren, un muritor); „Casa mi-o las, în lume plec/Sunt multe cărări pe care să trec./Prin umbrele nopții, care dispar./Când stelele sus, pe boltă apar./Neguri și umbre, ceață și nori./Toate pălesc, toate pălesc.”(coloana sonoră devine motto-ul „Frăției Inelului”); „De la ușă începe drumul, pe care voi și eu s-apuc. Drumu-n jos la vale duce. Și grăbit de-acolo curge. Acum departe drumul s-a dus. Și trebuie să-l urmez, dacă pot.” (cântecul lui Gandalf, vrăjitorul, este o metaforă pentru desfășurarea acțiunii, un fir al poveștii ce se țese și curge, dar în sens invers, căci, pentru a fi pătruns, înțeles, trebuie urmat în sens invers, de la final, spre început; exprimă deci o necesitate de a desluși un mister pierdut, greutatea de a-l afla și povara de a-l purta, „dacă pot”; drumul reprezintă cercul închis, care se învâрте prea repede pentru a putea fi decodat, nu în curgerea-i firească „grăbit de-acolo curge”; traseul drumului devine anevoios „acum departe drumul s-a dus”, rezultând conclusiva „și trebuie să-l urmez, dacă pot”); simbolic, cercul (= drumul) poate fi interpretat ca fiind Inelul pierdut, obiect circular, scăpat din mâinile lui Gollum, „Drumu-n jos la vale duce. Și grăbit de-acolo curge”/„Așa că l-a părăsit pe Gollum.” Timpul Inelului, în care se desfășoară acțiunea, este cu mult diferit de timpul nostru, „al treilea Ev” fiind cel de dinainte de strămutarea Ielelor dincolo de Marea cea Mare. Într-o analiză mai amănunțită, sesizăm dualitatea lumii Inelului: în afară [deasupra pământului; această lume este cea de deasupra, spre exemplu: forțele aflate în slujba Răului (Sauron, Saruman și creaturile subordonate acestora: orci, gnomi, goblini, cei 9-Nazgul, wargi; „Nu te poți ascunde. Te văd. Nu există viață în pustiu. Doar moarte.” (Sauron) lumea exterioară este îngrădită în pustiu, în ceea ce este trecător, în moarte]; lumea dinăuntru (această lume stăpânește dedesubtul, ceea ce se află sub pământ, piticii din mine, spre exemplu Minele din Moria („Moria. Ți este teamă să intri în minele acelea. Piticii au săpat prea cu lăcomie și prea adânc. Știi bine ce au trezit la viață în întunericul din Khazad-Dum.”(Saruman) („prea cu lăcomie”, „prea adânc” trasează o mișcare verticală, de sus în jos (↓); sunt atribute ale setei neobosite, ale nestăvilirii, nepotolirii poftelor; asistăm la o exacerbare a simțurilor, a dorințelor prin folosirea adverbului „prea”; revenirea, întoarcerea din moarte, trezirea la viață din întunericul din Khazad-Dum constituie sfărmașarea lacătelor iadului, trecerea de prag, urgia, „umbră și flacăra.”; piticii au deranjat întunericul, au intervenit în ordinea lucrurilor, în terestru, au săpat în primele două straturi ale pământului, crustă și manta și au ajuns în miez, câmpul magnetic al pământului activând Răul); „Sunt creaturi mai bătrâne și mai împutite decât orcii în locurile adânci ale lumii.” (Gandalf) [verticală (↓) descoperă un abis al coborârii, al adâncului, al locurilor neumbrate, străine și reci; este un abis al nenorocirii și al beznei, al creaturilor care supraviețuiesc doar în locurile adânci ale lumii, al morților-vii, un punct final universal, astfel cum apare în toate cosmogoniile; ceea ce abisul naște, va înghiți, scuipând afară hrana; constatarea lui Gandalf rezumă o conștientizare a Marelui Rău, a Thanatosului, a tărâmului Morții, prin care bătrânețea „îmbracă” diferite forme de manifestare și timpul are capacitatea de a camufla, de a ascunde demonicul]; „În liniște acum. Este un drum de patru zile către celălalt tărâm.”(Gandalf) Minele din Moria se poziționează deasupra Thanatosului, sunt o poartă deschisă între două lumi, între întuneric și lumină, între adâncime și suprafață, sus și jos, „către celălalt tărâm”; drumul înspre lumină durează 4 zile, ceea ce înseamnă apropierea de sfânta cruce și intrarea în purgatoriu (loc al încercărilor, al asumării, al renașterii sau al damnării), mai mult, o orientare cvadripartită; care este istoricul Moriei? „Au cucerit podul și

a doua sală. Am baricadat porțile, dar nu-i mai putem ține prea mult. Solul se cutremură. Tobe...Tobe în adânc. Nu putem ieși. O umbră se mișcă în întuneric. Nu putem ieși. Se apropie.” (bătaia în tobe înseamnă chemare, impactul cu terestrul, chemarea pașilor care ating și se desprind de pământ, prin sunet, terorare, angoasă, frică); „Sunt un slujitor al Focului Secret, purtătorul flăcării lui Anor. Focul întunecat nu te va ajuta, flacăra a lui Udun. Întoarce-te în Umbră.”(Gandalf) Verbele surprind atât o deschidere (în sens negativ, >, -), cât și o închidere de context (în sens pozitiv, <, +): „au cucerit”(>, -), „am baricadat”(<, +), „nu-i mai putem ține”, „nu putem” (<, +), „se apropie” (>,-); „a cădea în umbră” înseamnă a aluneca în moarte, în dublul sinelui, în astral, a rămâne blocat între viață și moarte; a te arunca în imaginea ta răsturnată, deci în inversul tău, în imaginea sufletului tău de după viață; „Gandalf cel Sur nu a trecut hotarele acestui pământ. A cazut în Umbră.”(Galadriel); „Și Umbra și Flacăra l-au luat. Un Balrog din Morgoth.” (Legolas); forțele acestor lumi servesc unor puteri potrivnice, rivale, fie se află în slujba binelui (regi, regine, elfi, gnomi, hobbiți, oameni, magicieni, vrăjitori, spre exemplu Gandalf), fie în slujba răului (Sauron și tot ce-i este subordonat). Pe lângă aceste două segmentări, mai există o lume intermediară, un nivel intermediar, considerat drept „poartă” între viață și moarte, a celor blocați sau blestemați, cei care sunt prinși între două lumi, morții-vii, spre exemplu cei din „Codrul Munților” sau „Templul de pe Colină” (Regele Théoden adună oameni și orice călăreț vrednic de luptă la „Templul de pe Colină”). La „Templul de pe Colină” există o „Poartă a Muntelui”, o cărare între stânci numită „Cărarea Morților”. În preajma acesteia, animalele sunt agitate și oamenii temători. Se spune că acela ce se aventura pe această cărare nu se mai întorcea, căci intra în „Împărăția Morților”, în loc nepermis. „Îți trebuie mai mulți oameni, Aragorn. Mai sunt cei din munți./Lor vrei să le cer să lupte? N-au nici o credință. Nu se supun nimănui./Vor răspunde la chemarea Regelui Gondorului.” (Aragorn-Elrond); Povestea oamenilor din „Codrul Morților” este împărțită de Legolas: „Cu multă vreme în urmă, Oamenii Munților au jurat credință ultimului rege al Gondorului, să îi vină în ajutor, să lupte. Dar când a sosit clipa, când Gondorul avea nevoie de ei, au fugit. Au dispărut în interiorul muntelui.” (repoziționarea oamenilor „în interiorul muntelui” presupune desacralizarea spațiului; muntele, pământul devin blestemate, deci oricine le trecea granița era blestemat) „Și acesta este blestemul lui Isildur. Să nu mai odihnească niciodată , până nu și-au împlinit jurământul.”; „Calea e închisă. A fost făcută de cei morți. Iar cei morți o au în grijă. Calea e închisă.” (repetarea afirmației „Calea e închisă” la început și sfârșit de frază constituie un avertisment, o certitudine, o insistență; este un drum al vieții în sau spre moarte, deci fără cale de întoarcere; fragmentul poate fi asemănat cu cel din Dante Aligheri: „Când eu n’am fost, nimic n-a fost creat,/Ci veșnic tot și’n veci voi fi durată./Să lase-orice speranță cine-a ntră.”¹); „Cine-mi calcă tărâmul?/Cineva care îți cere supunere./Morții nu le îngăduie celor vii să treacă./Mie ai să-mi îngădui./Drumul s-a închis. E făcut pentru cei care au murit. Și toți cei morți îl străjuiesc. Drumul s-a închis. Acum trebuie să muriți.” (fragmentul conservă aceeași idee, închiderea drumului celor vii, aflați pe tărâmul morților); „Te conjur să-ți respecti jurământul./Numai regele Gondorului poate să-mi poruncească./Luptați alături de noi și vă veți câștiga onoarea. (...)sunt moștenitorul lui Isildur. Luptați pentru mine și voi considera că v-ați respectat jurământul.” (Aragorn) Există credința blocării anumitor suflete încărcate, între viață și moarte, care rămân pe „prag”. În mentalitatea populară, ei nu sunt nici vii, nici morți. Aceste suflete damnate nu au parte de o renaștere, de moarte prin naștere, nu pot întreține relații cu ființele și acțiunile lumii suprasensibile, cu cei de după, nici cu cei dinapoia „pragului”.

¹ Dante Aligheri „Divina Comedie”, „Infernul”, Cântul III, Catren 7 (Poarta Infernului. Pedepșa celor șovăielnici. Caron. Trecerea Aheronului), trad. Alexandru Balaci, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, p. 56

„Lord of the Rings”, lume în oglindă, reprezintă o reflexie a unei naturi duale, uman-inumane [prin multitudinea și complexitatea personajelor (fantastice) ce populează seria: hobbiți „(...)sunt un pic importanți.”, au „interes în cultivarea berii și pentru foile de țigară”, „cultivând pământul, pentru că hobiții împărtășesc o dragoste pentru lucrurile care cresc” (Frodo Baggins, Bilbo Baggins, Sam Gamgee, Meriadoc Brandybuck, Peregrin Took), Aragorn, un Dunedain, Gnomi (Gimli, fiul lui Gloîn), Elfi (Arwen Evenstar, Legolas, fiul lui Thranduil), Gandalf (vrăjitor), Cei Nouă (Nazgului), Regele vrăjitorilor din Angmar, cel care l-a înjunghiat pe Frodo pe „Creasta Vânturilor”, stăpânul Nazgulilor și cel mai puternic dintre Cei Nouă, Sauron, orci, goblini, wargi, împreunarea orcilor cu goblinii, o nouă rasă creată de Saruman (fantasticul evoluează, se reinventează), corbii din Dunland (spioni ai lui Saruman; zboară repede, împotriva vântului), Balrog – un demon al lumii antice, Ent (Arbore-Bărbos), cei trei vulturi care îi salvează pe Frodo și pe Sam dintre pietrele și lava din Mordor; Gollum, (Smeagol), nici om, nici monstru, este un excelent luntraș și înnotător, cunoscător al locurilor mai mult sau mai puțin umbrate din Mordor, Ea, păianjenul care străjuia la intrarea în Muntele de Foc (Mordor), oameni: Faramir, fratele lui Boromir, Théodred, fiul regelui Théoden, Théoden, fiul lui Thengel, Éomer, fiu al lui Éomund, Éowyn, nepoata regelui Théoden, Seniorul Denethor, tatăl lui Boromir și a lui Faramir, regent al tronului din Gondor, fiu al lui Ecthelion; prin toposurile, târâmurile fantastice, cu denumiri fantastice, diferite de cele (re)cunoscute, nepământene („Ținutul Umbrelor”, „Codrul Întunecat”, „Tîrgul Lacului”, „Muntele Singuratic”, „Heleşteul Neîngăduit”, „Râul Troienit”, „Minas Morgul”, „Mordor”, forțăreața de la Barad-dur, în Mordor, poteca de pe lângă Minas Morgul, spre Munte = Ciriter Ungul, domeniul și orașul Dwarf din Dwarrowdelf, Caras Galadon, Inima Regatului Elf pe pământ, domeniul Lordului Celeborn și a lui Galadriel, Doamna Luminii, „Turnul Alb Ecthelion” din Cetatea Gondorului, „Orașul Alb” = „Orașul Osgiliden”; „Copacul Alb al Gondorului” din cetatea Minas Tirith = Copacul regelui, „Isengard”)].

Inelul Suveran

Inelul este cel mai important element de legătură atât în lumea trilogiei, cât și în cultura populară și laică: obiect magic, este simbol al uniunii dintre feminin și masculin, dintre viață și moarte. Symbolismul Inelului este greu și complex, și, ca motiv „în oglindă”, întreține o legătură spirituală între cei de după și de dinaintea „pragului”. Este un obiect magic. Inelul Magic este Inelul Suveran. Inelul Magic este întotdeauna singular, turnat prin metal nobil (aur, argint, platină, în acest caz, mithril), investit cu o anumită putere. Pierderea Inelului (de către Gollum, și uneori de către Bilbo sau Frodo) este un semn nefast, care anunță un dezechilibru în planul macrosociosului și în plan terestru, un dezechilibru major, universal: „Așa că l-a părăsit pe Gollum.” „Iar alte nouă inele le-au fost dăruite oamenilor care, mai presus de orice, își doreau putere.” [intervenția DARULUI presupune o dublă interpretare: „le-au fost date” (elfilor, gnomilor); „le-au fost dăruite” (oamenilor); în cazul elfilor, gnomilor, inelul este dat [cu sensul de (stră)mutare; i se schimbă stăpânul și locul]; în cazul oamenilor, inelul este dăruit; DARUL poate fi perceput drept: FAVOARE (în momentul în care intervine liberul arbitru, depinde de om cum va folosi inelul); RĂSPLATĂ, MERIT (ca simbol al desăvârșirii umane; inelul re poziționează omul la un nivel superior ontologic); gestul DĂRUIRII Inelului devine sacru și se apropie astfel de obiectele adjuvante oferite eroului în basm, miraculoase: paloș, haine refolosite, repurtate (motivul dublului puterii, al puterii re activate), animale adjuvante, fabuloase: calul, diferite ființe; nu este un dar strămoșesc, care unește semințiile, generațiile, ci este un dar al viitorului, care va marca viitorul]. În cadrul basmului, obiectul dăruit presupune dobândirea identității eroului, prin legătura care se stabilește între obiectele dăruite (armele și calul „tătâne-său din tinerețe”) cu strămoșii acestuia, determinând astfel o re poziționare a acestuia în raport cu universul, cu lumea. Poate fi astfel zdruncinat MITUL GENEZEI (al FACERII), dar rămâne un act pur, imaculat, îngreunat sub presiunea unei alte puteri, străine, rivale, anatema (Sauron): „dar toți

au fost înșelați, căci a mai fost făurit un Inel.” Sintagma „care mai presus de orice își doreau putere” trebuie decodată folosind același cod, la nivel superlativ: „mai presus” = peste, deasupra, după; „își doreau” = a dăru, dar (beneficiu); „putere” = a putea, a i se permite, a reuși, a izbuti, a trece, a traversa, a păși → Peste orice puteau trece prin folosința darului, care era puterea (Inelul). Motivul Inelului (element magic în poveste, capătă valențele unui obiect sacru, traversează, prin poveste, etapele sacralizării): 1. Inelul, obiect magic, centru al poveștii; 2. Inelul, slăbiciune și blestem pentru omenire; 3. Inelul și actul dăruirii. Inelul magic Inelul este echivalentul lui Sauron, „Sunt Unul și același. Inelul și Seniorul Întunericului.” (Gandalf) Inelul acceptă permutarea obiect magic → personaj; devin totuna, unul și același element; Inelul este insuflat, însuflețit, are un istoric și o continuă evoluție în registrul poveștii; Frodo este falsul stăpân al Inelului, devine un încercat, o marionetă, un test sieși și omenirii; INELUL/STĂPÂN FRODO → INELUL/STĂPÂN SAURON: prin anularea Inelului, ecuația se rezumă la confruntarea FRODO vs SAURON, aparent imposibilă (indiciu fantastic). „Nu cutez să-l iau, nici măcar pentru a-l ține în păstrare. L-aș putea folosi din dorința curată de a face bine. Dar, prin mine, ar căpăta puteri prea mari și prea cumplite și pentru a fi imaginate.” (Gandalf, magie albă vs magie neagră); Istoricul Inelului [Gandalf (re)deschide accesul către istoricul Inelului, către secret, prin cercetarea în arhive, prin documentare în Hrónice: <<Anul 3434 al Celui De-al Doilea Ev. Hrónicul domniei lui Isildur, Înaltul rege din Gondor și povestea Inelului Puterii, istorisită chiar de rege: „A venit la mine. Inelul Suveran. El va fi simbolul domniei mele. Soarta tuturor celor din stirpea mea va fi legată de soarta lui, căci nu voi risca nicicând să fac vreun rău Inelului. E neprețuit pentru mine, deși l-am dobândit cu prețul unei mari suferințe. Însemnele de pe el încep să pălească. Literele, ca de flacără cândva, aproape au dispărut. A rămas misterul pe care doar focul îl mai poate desluși acum.”>> (asistăm la un mecanism dialectic identic în ceea ce privește caracteristicile Inelului: „neprețuit”, „Inelul Suveran”; Isildur – posedatul, robul, scalvul, Inelul – posesiunea, stăpânul, într-un joc al puterilor absolute, în care posesiunea îl stăpânește pe cel posedat); prin greșeală, prin păcatul comis (păcatul păstrării Inelului se identifică cu păcatul strămoșesc, este un păcat greu, care lasă urme adânci asupra generațiilor următoare): „Inelul a ajuns la Isildur, care a avut atunci șansa de a distruge răul pe vecie. Dar inimile oamenilor sunt o pradă ușoară. Iar Inelul Puterii are o voință a lui. Pe Isildur l-a trădat și i-a adus pieirea. Iar lucruri ce n-ar fi trebuit în veci uitate s-au pierdut în neant.”; păcatul se perpetuează, nu se stinge, nu dispăre, nu se șterge: „Soarta tuturor celor din stirpea mea va fi legată de soarta lui”; Isildur dobândește Inelul, asemenea lui Bilbo, printr-o succesiune de evenimente, prin conjunctură, prin moartea tatălui și răzbunarea acestuia: „(...) deși l-am dobândit cu prețul unei mari suferințe.”[în această ordine de idei, moartea este influentă, moartea generează moarte: „Pe Isildur l-a trădat și i-a adus pieirea.”; legare, prin Inel → (nedez)legare prin moarte]; „Inelul lui Bilbo. S-a dus să stea la elfi. Ți-a lăsat ție Fundătura. Împreună cu toate bunurile lui. Inelul e al tău acum.” (Gandalf); „Inelul a ademenit un alt purtător.(ANCADRAMENT)” (se schimbă purtătorul Inelului, de data aceasta nu prin voința Inelului, ci prin întâmplare, prin conjunctură);

Frodo citește pe/în Inel (această citire se aseamănă cu descifrarea în obiectul magic, în cerc, în globul de cristal; nu este doar o citire, ci o deslușire, o pătrundere a tainei, o interpretare magică [Frodo devine cel ce păzește marginea, Fundătura: „Sunt niște înscrisuri. Par litere elfice. Nu le pot citi./Însemnele sunt în limba din Mordor (...). Acesta este Inelul Suprem, făurit de Sauron, Seniorul Întunericului, în hăurile Muntelui de Foc. Cel pe care Isildur l-a luat chiar de pe mâna lui Sauron. Inelul s-a trezit la viață. A auzit chemarea Stăpânului său. (...) Duhul lui Sauron a supraviețuit. Forța lui își trage seva din puterea Inelului. Iar acesta a dăinuit. Sauron îl caută. Îl caută fără răgaz. Toate gândurile lui sunt îndreptate spre el. Căci, mai presus de orice, Inelul jinduiește să se întoarcă în mâna Stăpânului său. Sunt Unul și același. Inelul și Seniorul Întunericului.”] (Frodo-Gandalf)

Înscrisurile definesc suveranitatea, supremația. Povestea se reiterează: „Timp de 60 de ani, Inelul a stat neștiut în mâinile lui Bilbo, dându-i ani lungi de viață, făcându-l să nu cunoască bătrânețea.” (RĂUL INELULUI este NEMURIREA). Inelul este dus scos din Comitat și dus în Rivendell, deci i se schimbă nu doar purtătorul (Bilbo-Frodo), cât și destinația. Inelul trezește în Boromir aceeași slăbiciune, este cel dintâi atras de Inel, de puterea lui: „Într-un vis...am văzut cerul de est cum se întunecă...dar în vest o rază de lumină de apărea. O voce plângea: sfârșitul îți este aproape. Isildur's Bane a fost găsită.”(Boromir); Boromir este din Vest, Rivendell este poziționat în Vest vs Mordor este în Est; are loc o permutare: Vest (Boromir) → Est (Mordor = Inelul), prin luarea în stăpânire a lui Boromir, a slăbiciunilor, a neîmplinirilor sale de ordin regal: „E un dar. Un dar din partea dușmanilor din Mordor. De ce să nu-l folosim?” (Boromir) „Purtătorul Inelului pornește în căutarea Muntelui de Foc.”(Elrond) *a porni în căutarea focului* presupune a coborî în adâncuri, în subconștient, a săvârși cea mai grea trecere, dincolo de viață; văpaia „Muntelui de Foc” reprezintă focul vulcanic, din interiorul pământului. „Este un destin ciudat că trebuie să trecem printr-atâta teamă și îndoială...pentru un lucru atât de mic...Atât de mic...” (Boromir) („un destin ciudat” semnifică călătoria, misiunea membrilor Frăției; „atâta teamă și îndoială” (frică), „atât de mic” (raport utilitate/dimensiune) Păcatul originar deprins prin existența Inelului Puterii (se identifică cu păcatul strămoșesc, originar, primar, cu incipitul, cu greșeala) Greșeala, slăbiciunea, păcatul strămoșesc pun la îndoială sângele Numenor-ului, calitatea oamenilor: „Am fost de față, acum 3000 de ani, când puterea oamenilor a dat greș. L-am dus pe Isildur în inima „Muntelui de Foc”, acolo unde fusese făurit Inelul, singurul loc unde putea fi distrus. - Aruncă-l în flăcări. Distruge-l./- Nu./S-ar fi putut sfârși atunci, dar Răului i s-a îngăduit să trăiască. Isildur a păstrat Inelul. Stirpea regală s-a stins. Nu mai există vigoare în lumea oamenilor.” (Elrond) („vigoare”, termen sinonimic, energie, vitalitate a minții, a rațiunii, judecată, înțelegere, putere, voință) Frodo este cel care trebuie să își asume păcatul originar: „Păcatul lui Bilbo poate decide soarta multora.”(Gandalf)/„Inelul? Simți cum îi crește puterea (...)? Răul se va trage în tine din afara Frăției. Mă tem că și din interiorul ei.” (Gandalf) Inelul funcționează ca un magnet universal, care atrage Răul din toate direcțiile, din interior în interior și din exterior în interior, „în tine”, „din interiorul”./„Aș vrea ca Inelul să nu fi ajuns niciodată la mine. As vrea să nu se fi întâmplat nimic din toate acestea.”(Frodo) Basmele populare confirmă existența unor astfel de obiecte magice (inele), care aveau capacitatea de a îndeplini eroului orice dorință. Inelul este considerat *leitmotivul scrierii*.

Traseul lui Frodo Baggins este un traseu labirintic, de inițiere și maturizare, de pierdere a inocenței și presupune, în mod forțat, ieșirea din copilărie. Locurile pe care le traversează, ființele pe care le întâlnește, faptele pe care le întreprinde, obiectele de care se folosește în călătoria lui, niciunul dintre aceste aspecte nu se încadrează normalului: „Nimic nu-i bine în povestea asta. Noi nici n-ar trebui să fim aici. Dar suntem.” (Sam) (povestea = neobișnuită, un blestem care străbate generațiile Pământului-de-Mijloc; poveste = blestem = istorie a Inelului; sacrificiul lui Frodo = un gest-puzzle, în care atât Frodo, cât și Sam sunt piese lipsă, inexistenți, nepotriviți, dar care învață și înțeleg că sunt singurii care pot reface traseul-puzzle; vorbim deci despre o poveste-puzzle, o poveste-labirint): „E ca în poveștile acelea minunate, domnu' Frodo. Cele vrednice de luat în seamă. Povești înțesate de primejdii întunecate. Uneori nici n-ai fi vrut să le aflii sfârșitul, căci cum ar fi putut oare să se termine cu bine? Cum să poată lumea să fie din nou cum a fost cândva, când a fost cuprinsă de atâta rău? Dar, în cele din urmă, Umbra a devenit ceva trecător, și Întunericul trebuie să dispară într-o bună zi; (observăm numeroase aspecte ale refectării: a universului „Lord of the Rings” lumii noastre, a lui Gollum în sine și a Răului, în reflexie directă, „umbră” asupra pământului; „umbră” este manifestarea Răului, o reflectare a Întunericului asupra terestrului, asupra ființelor și naturii lucrurilor) O nouă zi va veni. Iar când va răsări din nou soarele, va fi cu mult mai strălucitor. Astea erau poveștile pe care le țineai minte și le socoteai însemnate.

Chiar dacă erai prea mic ca să înțelegi de ce. Dar cred că știu de ce le-am ținut minte, domnu' Frodo. Acum știu. Oamenii din poveștile acelea avuseseră o groază de ocazii să se întoarcă din drum, numai că n-au făcut-o. Au mers mai departe, pentru că ei credeau cu adevărat în ceva./Noi în ce credem, Sam?/Credem că există ceva bun în lume, domnu' Frodo. Și că merită să lupti pentru el.” (Sam-Frodo) (expresia „Astea erau poveștile pe care le țineai minte și le socoteai însemnate. Chiar dacă erai prea mic ca să înțelegi de ce” rezumă și definește lumea copilăriei, percepția unui copil, înțelegerea lui asupra lumii, considerată, de cele mai multe ori, o lume magică, colorată, luminoasă, în esență fantastică); „Mai ții minte Comitatul, domnișorul Frodo? Curând va veni primăvara, livezile vor da în floare, păsările își vor face cuib în aluni, iar gospodarii vor ieși să își semene ogoarele. Și vor mânca primele căpșuni cu frișcă. Îți amintești gustul căpșunilor?/Nu, Sam, nu-mi mai amitesc nici gustul mâncării, nici susurul apelor, nici atingerea ierbii. Sunt gol... în întuneric. Între mine și Roata de Foc nu e nimic, nici un vâl.” (Frodo-Sam) (roata de foc = cercul, ochiul, flacăra); Procesul maturizării totale, al scurgerii timpului: „Cum poți să țeși ițele unei vieți de odinioară? Cum poți să mergi mai departe, când inima începe să înțeleagă că nu există cale de întoarcere? Sunt lucruri pe care timpul nu le poate tămădui. Unele răni sunt prea adânci ca să nu lase urme.”

Centrul labirintic: Ochiul, Sauron sau Minotaurul. Frodo/Sam: ghemul. Traseul lui Frodo/Sam: spirala-labirint, împletitura, nodul, drumul către centru. Călătoria lui Frodo spre Mordor este una universală, colectivă, care se desfășoară în paralel, pe două planuri, două fire narrative: călătoria lui Frodo spre Mordor și a celorlalți, pe Pământul-de-Mijloc. Istoria Inelului este și povestea prieteniei fără hotar, o metaforă a devenirii, a maturizării, o poveste masculină, o parabolă a vieții: „S-a sfârșit./Da, domnișorul Frodo, gata, s-a sfârșit. Văd Comitatul, Râul Anduin, Traista, Artificiile lui Gandalf, Luminile arborilor festivi, pe Rossie Cotton dansând. Are panglici împletite în cosițe. Dacă mi-ar fi fost dat să ma însor, pe ea aș fi luat-o. Pe ea aș fi luat-o.” (Frodo-Sam) Există astfel o strânsă relație între centru și spirala-labirint, posibilitățile folosirii ghemului în acest spațiu sunt infinite, dar periculoase. Așa ghemul se poate termina, dar spirala și centrul rămân poziționate în același punct. Nodul nu se modifică. Nu se schimbă, tocmai de aceea împletitura este atât de complexă. Pe de altă parte, există întotdeauna între nod și centru o legătură magică, un drum magic și un destin aparte pentru aceia ce străbat cotloanele (încercările) labirintului. Andrei Oișteanu afirmă: „Ghemul este o paradigmă a labirintului, în aceeași măsură în care ultimul este o paradigmă a primului, pentru ca ambele să nu fie decât simbolice reprezentări ale Haosului.”² Spirala-labirint este deci suportul care susține acest haos, și-l consumă. Expediția din labirint este, cu precădere, fantastică, dar nu completă. Gollum este cel care oferă o șansă labirintului, pentru că este singurul care cunoaște drumul spre Mordor. Tot el este cel care maschează protecția pentru Frodo și pe Sam în labirint, pentru ca, într-un final, să îi abandoneze: „un sistem haotic căruia i se impune legea devine Kosmos (Univers Ordonat)” (Idem, p. 311); Gollum îi duce pe cei doi la subpăzitorul labirintului, păianjenul din grotă, la Ea (Sauron = păzitor, Ea = subpăzitor): „Privit de sus, Labirintul cu firul desfășurat pe parcursurile sale se aseamănă cu o ciudată pânză de păianjen. În textele vedice și postvedice, Zeul suprem este frecvent numit *țesătorul cosmic* și asociat alegoric cu păianjenul care țese lumea din propriul său fir.” (Idem, p. 311); (Zeul suprem = Ea = păianjenul cosmic); Frodo și Sam reorânduiesc spațiul în labirint, mai apoi îl distrug, purificând atât spațiul lumii, cât și cosmosul.

Finalul poveștii, viața în continuul ei

„Nu credeam că acesta va fi sfârșitul./Sfârșitul? Călătoria noastră nu se sfârșește aici. Moartea nu-i decât o altă cale, pe care trebuie s-o urmăm. Vălul mohorât al acestei lumi se va ridica și totul va părea cristalin și atunci ai să vezi. (...) plaje însorite...și, ceva mai încolo, o

² Andrei Oișteanu „Ordine și Haos. Mit și magie în cultura tradițională românească”, Editura Polirom, 2013, p. 310

câmpie verde întinsă, sub un soare cald.” (Gandalf-Took) (descrierea lui Gandalf rezumă sfârșitul vieții într-o continuare a ei, într-o altă dimensiune; viziunea acestuia prezintă un tărâm lipsit de moarte, deși ne aflăm înapoia morții, este o trecere reușită peste prag: „plaje însorite”, „o câmpie verde întinsă”, „un soare cald.”)

Rezultatele sau concluziile desprinse din studiul Literatura universală și filmul (universul și limbajul fantastic al seriei „Lord of the Rings”) încurajează și dezvoltă ideea „lumii în oglindă”, ca matrice a existenței unor universuri poziționate în balans diferit, supra vs sub, sus vs jos, Mordor vs Shire, Sauron vs Frodo, în ecuația cărora, fantasticul (și Inelul) rămân sigura formă de intermediere a acestora.

Note bibliografice

• Aligheri, Dante „Divina Comedie”, „Infernul”, trad. Alexandru Balaci, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București;

• „Biblia sau Sfânta Scriptură”, tipărită sub îndrumarea și cu puterea de grijă a PREA FERICITULUI PĂRINTE TEOCTIST, PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE, București, 1994;

• Ruști, Doina „Dicționar de teme și simboluri”, Ediția a II-a, Polirom, 2009;

• Oișteanu, Andrei „Ordine și Haos. Mit și magie în cultura tradițională românească”, Editura Polirom, 2013;

* This work was cofinanced from the European Social Fund through Sectoral Operational Programme Human Resources Development 2007-2013, project number POSDRU/159/1.5/S/140863, Competitive Researchers in Europe in the Field of Humanities and Socio-Economic Sciences. A Multi-regional Research Network, sau Această lucrare a fost cofinanțată din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial pentru Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 – 2013, Cod Contract: POSDRU/159/1.5/S/140863, Cercetători competitivi pe plan european în domeniul științelor umaniste și socio-economice. Rețea de cercetare multiregională (CCPE).